

nit, ali kedar je cela glavna knjiga ali nekoliko te knjige zopet napraviti zato, ker se je zgubila, ali ni za rabo.

6. *Kedaj pride ta postava v moč?*

§. 36. Ta postava pride v moč na dan razglašnja.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

30. odborove skupščine 6. maja 1874. leta.

(Konec.)

Gospod prvosednik predlaga, da naj se dovrši Schödlerjeva knjiga prirode, ter naj se letos izdá njegovo rastlinstvo (prevod Tuškov) in živalstvo (prevod Erjavčev). Odbor temu pritrdi.

Gosp. J. Jesenko, profesor v Trstu, je poslal Matici svoj primerjalni fizični zemljepis. Ta rokopis je bil po c. kr. Kranjskem šolskem svetu poslan ministerstvu s prošnjo, naj blagovoli dovoliti primerno podporo za izdavo te knjige. Ministerstvo je odgovorilo, da podpore dovoliti ne more, a tudi ne knjige izdati na svoje stroške, ali da naj šolski svet pisatelju odmeri nagrado 200 gold. za trud.

Gospod prvosednik predlaga, naj Matica izdá to knjigo. Odseku za izdavanje knjig naj se pa prepusti, da izvé, koliko pisatelj zahteva plačila, ter da se končno ž njim gledé tega pogodi.

Sveteč podpira toplo ta predlog, ter reče med drugim tudi: Pisatelja je treba podpirati še posebno zaradi tega, ker obdeluje tisto polje, ki potrebuje največ obdelovanja, to je, šolsko polje; na tem polju je še kaj prihodnosti. Pa tudi sicer bo čitatelje sploh knjiga jako zanimala.

Razgovora gledé tega se udeležé še gg. Parapat, dr. Zupanec in dr. Vončina. Po g. prvosedniku stavljeni predlog, da naj Matica letos izdá to knjigo, ter obravnavo s pisateljem gledé pogojev prepusti odboru za izdavanje knjig, sprejme odbor končno enoglasno.

Potem bere gosp. prvosednik pismo gosp. Cigaleta iz Dunaja, ki presoja slog in jezik nekaterih sestavkov v knjigah, izdanih za 1873. leto, in tudi svetuje, kako naj bi se po njegovih mislih stvar ukrenila, da bi bila v prihodnje edinost v pisavi Maticnih knjig.

O tej stvari se razgovarjajo gg. dr. Costa, Sveteč, Marn, dr. Vončina, ter se končno enoglasno sprejme dr. Bleiweisov predlog, naj se stvar izroči v pretres posebnemu odseku, ki naj odboru pozneje o tem poroča. V ta odbor se izberó odborniki Marn, Pleteršnik in Sveteč.

Ko je bil še predlog g. prof. Vavre, naj se duplikati iz Maticne knjižnice prepusté gimnazijalni in preparandijski knjižnici, enoglasno sprejet, konča g. prvosednik skupščino.

Politične stvari.

Servilizem v dóbi svobode.

Kdor sliši pesmi o svobodi in napredku, ki se odmevajo po vsih zborih, ki doné iz šolskih sob, mestnih svetovalnic, deželnih in državnih zbornic in se razlegajo še dolgo potem po časnikih, si bo pač mislil, da je ni na svetu več svobode, kakor je v Avstriji, da jih ni nikjer tako neodvisnih, samostojnih, samo sebi zaupajočih možakov politične ali le socialne pomenljivosti, kakor so poslanci, srenjski odborniki ali ne po

vladi izbrani udje davkarskih komisij itd. Mislil bo: to so pač možaki, ki ravnajo le po svojem prepričanju, se ne vstrašijo nikogar; tudi kak c. kr. okrajni glavar ali celó deželni predsednik jim ne imponira in vpliv njegov ni tak, da bi jih motil pri njihovih nalogah in dolžnostih, kajti servilizem jim je čisto neznana reč.

Al kdor bo tako mislil, se bo motil. Duh servilizma ali služnosti, ki je ostanek še istih časov, ko sta vladala robstvo in pest in so pred kakim mogočnjakom podložni kar na kolena padali, se ne nahaja le v manj civiliziranih državah, na pr. v Turčiji, Perziji, na Kitajskem itd., marveč mogočen je še v Nemčiji in Avstriji, nikakor pa ne pri narodih, ki za manj omikane, manj svobodoljubne veljajo, marveč ravno pri tistih „svobodnjakih“, kateri hočejo duha svobode vsakemu s silo v glavo vbiti, namreč pri liberalcih različne narodnosti. Dokazov imamo na cente, a tu hočemo navesti le nekatere, da pojasnimo svoje misli.

Sijajno se je kazal servilizem v ravno končanem državnozbornem zasedanju. Minister je le mignil in večina je bila za njegov predlog, za postavo. Verske postave so dete tega servilizma, toraj ne morejo biti svobodne, če so se skovale s pomočjo služnjih. Res, da so bili nagibi k temu servilizmu različni; ta poslanec je bil servilen ali pokoren sluga tega ali onega ministra, ker je sam po strani gledal po ministerskem sedežu; oni zato, ker se je nadjal, da bo s pomočjo ministra dosegel to ali ono zá se ali za druge; tretji se je bal slabih nasledkov za svojo osebo, ako se ministru ne pokaže ubogljivega; četrtemu je srce veselja in ponosnosti igralo, ako je vjel kako prijazno besedo iz ministerskih ust ali kak smehljaj dobrovoljnosti; na najnižji stopinji pa so tisti, ki imajo tako malo moralne moči in samostalnosti v sebi, da jim že hud pogled iz ministerskega očesa ali količkaj žugajoča beseda iz ministerskih ust srce strese in podere um. Vseh teh vrst strahopazljivcev je bilo obilno v državnem zboru in sicer ne le med nemško ustavoverno stranko, ampak tudi med onimi, ki bi bili po vsi doslednosti morali sedeti na strani odločne opozicije. Da je med stranko, ki živi in ima veljavo le po ministerski milosti, duh servilizma — ali v tem slučaju duh hvaležnosti, temu se ni toliko čuditi, kakor pa našim mladoslavenskim poslancem, z Razlagom na čelu, katere je bil obsenčil tudi duh servilizma. Toraj so se pokazali tisti, ki se najbolj ponašajo s svobodnjaštvom, največe serviliste ali služnike.

Pa ne le v politiki je duh servilizma mogočen, tudi v srenjskih zastopih se mu vse vklanja. Bili so časi, ko se je pred zlatim zavrtnim robom moral vklanjati priprost človek, sicer še svojega življenja ni bil vesel; takrat je bil vsak c. kr. glavar, da, celó brič njegov, mogočen diktator, čegar beseda je ukazovala srenjskim zastopom. Zdaj so srenjski zastopi neodvisni od vladnih zastopnikov in vendar se godi in sklepa po jako mnogih krajih še vedno po volji okrajnega paše ali kacega družega vladnega mogočnjaka. Može še vedno nimajo poguma, da bi stopili pred takega mogočnjaka in mu odločno rekli, da on nima glasú pri srenjskem zastopu. Kako bi pa tudi priprosti može imeli tak pogum, če jim glavno mesto Ljubljana daje tako slab izgled? „Če si meščani ne upajo iztrgati se iz uradnih rok, kako si bomo mi kaj tacega upali?“ nam bo odgovor vsakega družega srenjskega zastopa.

In res! Takega servilizma, kakor vlada pri mestnem zastopništvu v Ljubljani, pač menda nikjer drugod ni. Kaže se pri vsaki priliki, najbolj pa v tem, da so si mestni očetje izvolili za župana c. k. uradnika — če tudi v pokoji — kateri mora toraj gotovo vladi všeč biti. Da ji je všeč, to je pokazal zastopnik vlade, knez Metternich, ki ga je na vso moč hvalil. In

kako ponosni so mestni očetje na to, da so s tem možem vladi vstregli! Kar smeje se jim, kakor strežaju, ki je bil pohvaljen za to, ker je povelje svojega gospoda na tanko izpolnil. Ali ni to največi servilizem?

Take prikazni pri srenjskih zastopih so žalostne ilustracije svobodne dôbe. Dokler se bomo že od daleč odkrivali c. k. okrajnih glavarjev kapam, v prah lezli pred zlatimi zavrtnimi robi, pohlevno molčali, če kak knez govori, ker je knez, volili c. kr. uradnike, ker želé biti voljeni, in se trgali za pohvalo ali smehtljaj vladnih ust, tako dolgo še ne smemo govoriti o svobodi, kajti servilizem bi nas lahko za ušesa prijel.

Če slišimo tako širokoustno bahanje s svobodo, nam pride na misel nek liberalec, ki je v gostilnici strašno udrihal po birokratih; ko pa nekdo opomni, da gre ravno okrajni glavar memo, je vtihnil, kakor da bi mu bilo sape zmanjkalo, in rekel: „Jaz mislim, da sem med možaki, ki ne bodo mojih besedi kakemu uradniku ali briču na ušesa nesli.“ — Strah je sicer lepa reč, a različen od servilizma. Dokler pa deželni, državnozbornski in srenjski zastopniki ne zgubijo strahu pred c. kr. kapami, zlatimi križci in robi, tako dolgo še ni spodobno, da govorimo o svobodi.

Žalostno pa je za nas Slovence še posebno to, da se poslanci, kateri se nimajo sicer ničesar bati, kakor dr. Razlag, Pfeifer in Nabrgoj, podajo servilizmu. Na ta način ne gremo naprej, ampak odločno nazaj.

Zabavno berilo.

Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

„Nekega večera,“ nadaljuje tujec, malo si oddahni, kakor da bi hotel s tem naznaniti, da pride zdaj do odlomka, pri katerem bo potreboval več moči, „ko sem, kakor navadno, prišel za urico časa k svoji nevesti okrepčat srce svoje, ne najdem nikogar doma; misleč, da je šla moja Leonora z materjo kam v gostje ali h kaki večerni veselici, zopet odidem in se dolgočasim ves večer. Drugi dan komaj čakam večera, in ko zaprem svojo kupčijo, grem navadno pot k svoji nevesti; a tudi ta večer je ni bilo domá in ko poprašujem po hiši, mi pové hišnik, da je včeraj s svojo materjo odpotovala; kam? tega mi ni vedel povedati.“

Zopet si oddahne tujec, si z robcom obriše obraz in ko vidi, da jaz nič ne odgovorim, nadaljuje:

„Kako mi je ta žalostna novica potrla srcé, tega vam ne morem popisati. Odpotovala je z materjo, ne da bi meni le z besedo naznanila vzrok ali kraj, kamor se je podala. Iščem je kakor zgubljeni raj, poprašujem, pišem na vse kraje, a vse brez vspeha. — Tako preteče nekoliko tednov, a čas ne ohladi belečin srca mojega, ne moje ljubezni; ves potrt se plazim okrog, ni mi mar za kupčijo, ne za kako drugo reč; še celó ko mi nekega dne knjigovodja, do katerega sem imel največe zaupanje, zgine in ž njim vred večidel mojega premoženja, sem se komaj zmenil zato; čemu mi bo tudi bogastvo, če mi je vgasnila luč življenja? Morda se bom vam prenapet zdel, morda ljubezen, katero sem gojil še vedno do dekleta, nenaravna; a vse, kar vam povem, je gola resnica. Pa da vas s svojo povestjo ne bom vtrudil, hitim h koncu.“

„O nikakor me ne trudite,“ ugovarjam jaz, „marveč povest vaša mi sega do srca. Milujem vas, verjemite mi to!“

„Hvala! zdihne tujec in ko govori dalje, se mu dvigajo prsi in beseda mu gré le težko iz ust.“

„Hvala vam,“ nadaljuje, „kmalu sva pri koncu. Kupčija moja je šla slabo, bil sem že skoro na kantu. Da bi se rešil sramotnega konkurza, se podam v glavno mesto poravnat se z glavnimi upniki, kar se mi tudi posreči, čeravno pod trdimi pogoji. Pri tej priliki grem na večer tudi v gledališče, manj iz veselja do take zabave, kakor iz tega namena, da bi mi dolgi večer prej pretekel. Igrala se je neka burka majhne vrednosti, v katero je bil vpleten balèt. Naveličan hočem oditi, kar se vpré okó moje v neko plesalko v bolj ko treba kratki in zgoraj izrezani obleki. Kakor kamen obstojim, pogledam bolj natanko in obledim, megljá mi pred očmi tako, da se moram nasloniti ob klop, da ne padem. Mislite si, tista tako plitvo oblečena plesalka bila je — Leonora, nekdanja moja nevesta.“

Tudi jaz strmim, kajti kaj tacega nisem pričakoval. Tujec pa nadaljuje po kratkem prenehleji:

„Da, bila je Leonora, katero sem v taki podobi pred sabo videl. Lepa je bila, še morda lepša od nekdanj in glediščini daljogledi poželjivih mestnih postopácev in lahkoživcev so bili obrnjeni v njo. Jaz komaj čakam konca, potem pa hitim iz gledišča in se vstopim pred tista vrata, skozi katera je morala priti ona. Ni mi bilo dolgo čakati, kmalu se prikaže med vrati zavita v široko ogrinjalo in tik za njo — da, tik za njo že postaran človek po življenja strasti že raztrganega obraza in zapadlega očesa.“

„Leonora,“ zakričim jaz, ne več v stanu se premagati, „Leonora, me li še poznaš?“

„Plesalka se ozre po meni, ostrmí in nek zabuhli krik jej uide iz grla. Potem pa se hitro zasuče, podá nekoliko osupnjenemu spremljevalcu roko in dihne: „Oh, baron, peljite me v voz, naglo, naglo!“ — In spremljevalec hití ž njo memo mene, jo potisne v tik mene stoječi voz, stopi sam va nj, zapre za sabo, kočijaž požene konje in kočija z vsem, kar je bilo v njej, mi zgine spred oči. — Tako sem toraj našel svojo Leonoro, a plajšč skrivnosti, ki je pokrival vse, kar se je bilo med tem zgodilo, s tem še ni bil nikakor razgrnjen. Nihče ne more razumeti, kaka mi je bila noč, to mi boste pa verjeli, da nisem očesa zatisnil. Drugo jutro odrinem; kake misli so me sprehajale po poti, to si lahko mislite.“

„Toraj niste zvedeli nič več o — o vaši — nevesti?“ si upam jaz prašati.

„Pač, sicer bi ne imel vaš pès pri tej stvari nič opraviti. Čez nekoliko mesecev stopi nekega jutra v mojo prodajalnico postarana, borno oblečena ženska gosposke noše in praša po meni. Jaz sem bil ravno zamišljen v svojo knjigo, a ko slišim imenovati svoje ime, se ozrem po nji, in kaj zagledam? Mater nekdanje moje neveste. Nekoliko boječa se približa in prosi, da bi smela z mano nekoliko besedic spregovoriti. Jaz jej mignem, da gré z mano v majhno sobico zad za prodajalnico, zaprem vrata in jej pokažem stol, da se vsede. Na to se jej vderó solzé iz oči, prosi me odpuščanja zarad predrznosti, da me po vsem, kar se je zgodilo, še upa poiskati in prositi pomoči.“

„Kje je Leonora?“ je moje prvo vprašanje.

„Oh, gospod, ne upam si vam je pokazati!“

„Kje je? Peljite me k nji!“

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Pesni.* Zložil Fr. Ser. Cimperman, uredil in izdal Jos. Cimperman. V Ljubljani 1874. Tako je naslov 274 strani debeli zbirki pesmi, ki je, natisnjena v „narodni